

**CONSILIUL SUPERIOR
AL MAGISTRATURII**

**ВЫСШИЙ СОВЕТ
МАГИСТРАТУРЫ**

2009, mun. Chișinău, str. M. Eminescu, 5
www.csm.md; email: aparatul@csm.md
tel:99-08-08, fax: 22-73-20

2009, г. Кишинэу, ул.М.Еминеску,5
www.csm.md; email: aparatul@csm.md
тел. 99-08-08, факс: 22-73-20

Stimată Doamnă,

În conformitate cu art. 4 alin. (5¹) și 24 din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii remitem hotărârea Plenului CSM cu privire la adresarea judecătorilor instanțelor judecătorești referitor la sesizarea Curții Constituționale privind excepție de neconstituționalitate a prevederilor art. I și II ale Legii nr. 222 din 04 decembrie 2020 pentru modificarea art. 32 din Legea nr. 544/20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului.

Totodată, .

Anexă:

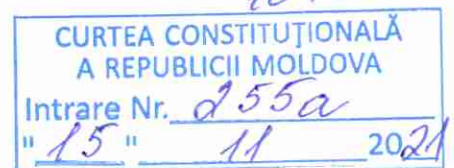
1. *Copia de pe Hotărârea Plenului CSM nr. 270/25 din 02 noiembrie 2021 pe 1 file.*
2. *Sesizarea Curții Constituționale referitor privind excepție de neconstituționalitate a prevederilor art. I și II ale Legii nr. 222 din 04 decembrie 2020 pentru modificarea art. 32 din Legea nr. 544/20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului pe 24 file.*
3. *Copiile adresărilor judecătorilor privind sesizarea Curții Constituționale pe 36 file.*

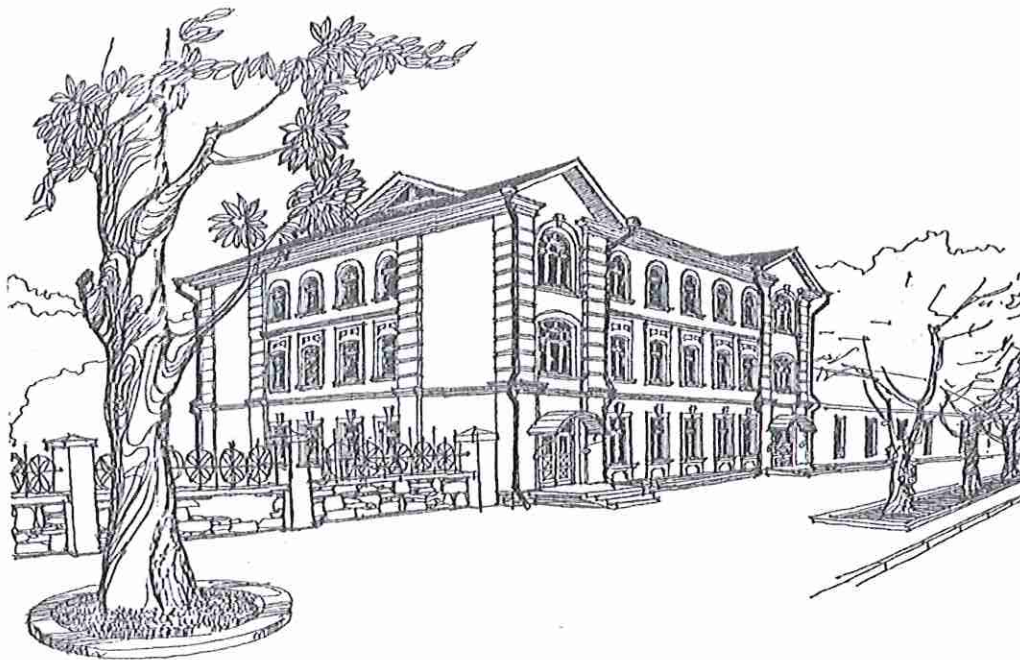
Cu respect,

Dorel MUSTEAȚĂ,

Președintele interimar al Consiliului
Superior al Magistraturii

**Doamnei Domnica Manole,
Președintele al Curții Constituționale**

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

depusă în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 25 lit. d¹) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, art. 4 alin. (5¹) din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii și art. 38 alin. (1) lit. d¹) din Codul jurisdicției constituționale

Autorul excepției de neconstituționalitate

Consiliul Superior al Magistraturii

Adresa: municipiul Chișinău, str. Mihail Eminescu, nr. 5

Obiectul sesizării

În temeiul Articolelor I și II ale Legii nr. 222 din 04.12.2020 pentru modificarea art. 32 din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului (publicată în Monitorul Oficial al RM nr. 360-371 art. 299 din 25.12.2020) Parlamentul Republicii Moldova a modificat dispozițiile art. 32 din lege, această normă fiind expusă în următoarea redacție:

Art. I. – Articolul 32 din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 15–17, art. 63), cu modificările ulterioare, va avea următorul cuprins:

Articolul 32. Asigurarea cu pensie

(1) Judecătorul care a atins vârsta prevăzută la alin. (2) și confirmă vechimea în muncă generală și vechimea în muncă în funcția de judecător prevăzute la alin. (3) are dreptul la pensie pentru vechime în muncă în mărime de 55% din salariul său mediu lunar, care, pentru fiecare an complet de muncă peste vechimea de muncă generală prevăzută la alin. (3), se mărește cu 3%, dar în total nu mai mult de 80% din salariul său mediu lunar.

(2) Începând cu 1 iulie 2021, pentru judecători se stabilește vârsta de pensionare de 50 de ani și 6 luni, atât pentru bărbați, cât și pentru femei. În fiecare an ulterior, vârsta de pensionare se majorează conform eşalonării prevăzute în tabelul nr. 1, până la atingerea vârstei de 63 de ani.

Tabelul nr. 1

De la 1 iulie	Vârsta de pensionare pentru judecători
2021	50 ani 6 luni
2022	51 ani
2023	51 ani 6 luni
2024	52 ani
2025	52 ani 6 luni
2026	53 ani
2027	53 ani 6 luni
2028	54 ani
2029	54 ani 6 luni
2030	55 ani
2031	55 ani 6 luni
2032	56 ani
2033	56 ani 6 luni
2034	57 ani

2035	57 ani 6 luni
2036	58 ani
2037	58 ani 6 luni
2038	59 ani
2039	59 ani 6 luni
2040	60 ani
2041	60 ani 6 luni
2042	61 ani
2043	61 ani 6 luni
2044	62 ani
2045	62 ani 6 luni
2046	63 ani

(3) Începând cu 1 iulie 2021, pentru judecători se stabilește vechimea în muncă generală de cel puțin 20 de ani și 6 luni și vechimea în muncă în funcția de judecător de cel puțin 13 ani, necesare pentru obținerea dreptului la pensie. În fiecare an ulterior, vechimea în muncă generală și vechimea în muncă în funcția de judecător se majorează cu 6 luni, până la atingerea vechimii în muncă generale de 34 de ani și a vechimii în muncă în funcția de judecător de 15 ani, conform eșalonării prevăzute în tabelul nr. 2.

Tabelul nr. 2

De la 1 iulie	Vechimea în muncă generală	Vechimea în muncă în funcția de judecător
2021	20 ani 6 luni	13 ani
2022	21 ani	13 ani 6 luni
2023	21 ani 6 luni	14 ani
2024	22 ani	14 ani 6 luni
2025	22 ani 6 luni	15 ani
2026	23 ani	
2027	23 ani 6 luni	
2028	24 ani	
2029	24 ani 6 luni	
2030	25 ani	
2031	25 ani 6 luni	
2032	26 ani	
2033	26 ani 6 luni	
2034	27 ani	
2035	27 ani 6 luni	
2036	28 ani	
2037	28 ani 6 luni	
2038	29 ani	

2039	29 ani 6 luni	
2040	30 ani	
2041	30 ani 6 luni	
2042	31 ani	
2043	31 ani 6 luni	
2044	32 ani	
2045	32 ani 6 luni	
2046	33 ani	
2047	33 ani 6 luni	
2048	34 ani	

(4) Prevederile alin. (1)–(3) se aplică și judecătorilor care au activat în instanțele internaționale, luându-se în calcul salariul mediu lunar al judecătorului Curții Supreme de Justiție.

(5) Pensia pentru vechime în muncă stabilită în condițiile alin. (1)–(3) se calculează și se plătește doar judecătorilor demisionați și judecătorilor eliberați din funcție în legătură cu atingerea plafonului de vârstă.

(6) În cazul în care judecătorul demisionat este numit în funcția de judecător, plata pensiei se suspendă.

(7) La calcularea pensiei, în vechimea în muncă generală se includ perioadele prevăzute la art. 5 și art. 50 din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii.

(8) Pensile stabilite conform prezentei legi se indexează în condițiile art. 13 din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii.”

Art. II. – Prezenta lege intră în vigoare la 1 iulie 2021.

Aceste prevederi intră în contradicție cu art.art. 1, 4, 6, 16, 23 și 116 *din Constituție; jurisprudența* Curții Constituționale prin care a fost stabilit că restrângerile garanțiilor materiale și sociale ale judecătorilor reprezintă, în mod vădit, o ingerință și un atentat la independența și inamovibilitatea judecătorilor.

Respectarea jurisprudenței Curții Constituționale este obligatorie pentru legiuitor.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Cadrul juridic relevant

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sânt garantate.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 6

Separația și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

[...].

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 116

Statutul judecătorilor

(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sînt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii. ...

... (7) Funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.

Articolul 134

Statutul

(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

(3) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

Articolul 135 **Atribuțiile**

(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

[...].

Admisibilitate

Prin decizia Curții Constituționale nr. 16a/2021 din 16 decembrie 2021 privind controlul constituționalității articolelor I și II din Legea nr. 222 din 4 decembrie 2020 pentru modificarea articolului 32 din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului (vârsta de pensionare și mărimea pensiei judecătorilor care ies la pensie începând cu 1 iulie 2021), s-a declarat inadmisibilă sesizarea privind controlul constituționalității prevederilor articolului 32 din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului (în redactarea Legii nr. 222 din 4 decembrie 2020), depusă de Consiliul Superior al Magistraturii.

Prezenta sesizare nu este una repetată, este o nouă sesizare cu o nouă expunere, conținând noi argumente fiind extins și obiectul sesizării.

În acest context Plenul CSM scoate în relief Decizia nr.40 din 8 mai 2018 prin care Curtea Constituțională a reiterat că faptul că (i) există o hotărâre prin care o prevedere a fost constatată ca fiind constituțională sau (ii) există o decizie de inadmisibilitate, nu constituie un impediment pentru a ridica o altă excepție de neconstituționalitate. De principiu, această situație nu poate să constituie un impediment pentru a solicita controlul de constituționalitate din perspectiva altor critici de neconstituționalitate.

Prin prisma concluziilor reținute de Curtea Constituțională în Decizia nr.40 din 8 mai 2018, Plenul CSM considera necesar de a înainta această sesizare în care sunt invocate noi critici și argumente. În jurisprudența sa Înalta Curte a aplicat acest raționament, mutatis mutandis, în raport cu decizii de inadmisibilitate a unor excepții de neconstituționalitate.

Curtea urmează să verifice dacă există circumstanțe de ordin general care să justifice o altă soluție privind admisibilitatea.

Argumentele sesizării

Prin modificările introduse prin Legea Nr. 222 din 04.12.2020, care a fost publicată la 25.12.2020 în Monitorul Oficial Nr. 360-371 art. 299, Parlamentul Republicii Moldova a redus condițiile speciale de pensionare a judecătorilor, specificând în esență următoarele:

1. majorarea treptată, cuprinzând o perioadă de 25 ani, a vârstei de pensionare de la 50 – la 63 ani;
2. majorarea stagiului special de cotizare de la 12 ani și 6 luni la 15 ani;
3. majorarea, în termen de 27 ani, a stagiului general de cotizare de la 20 la 34 ani;
4. excluderea recalculării pensiei ținându-se cont de mărimea salariului judecătorului în exercițiu.

În acest aspect, urmează a fi reținut faptul că prin reglementările criticate, puterea legislativă de fapt a încălcat principiul separării puterilor în stat, lipsind puterea judecătorească de o componentă esențială a dreptului de independență a acesteia prin reducerea *de jure* și excluderea *de facto* a pensiilor speciale a judecătorilor, aceste prevederi fiind contrare prevederilor *art.1, art.4, art.6, art.116 din Constituție*.

În jurisprudența sa constantă, cu referire la aceleași aspecte, Curtea Constituțională, anterior s-a expus cu titlu de principiu, stabilind următoarele:

Caracterizând esența puterilor statului, puterea legislativă este reprezentanța directă a poporului, care este titularul suveranității naționale. Din aceste considerente, ea deține bugetul țării și determină regulile de comportament al tuturor persoanelor fizice și juridice în societate. Puterea executivă este formată de cea legislativă, ea fiind diriguitorul surselor bugetare acordate de legislativ și deținătorul prerogativelor de gestionare operativă a bunurilor și acțiunilor societății. Puterea judecătorească însă nu deține nici una din aceste funcții majore. Ea rezolvă de drept litigiile apărute în societate ca rezultat al acțiunilor celor două puteri. Din aceste considerente, **calitatea actului justiției, ca act emanat de la puterea judecătorească, este direct proporțională cu nivelul independenței puterii judecătorești și cu sprijinul acordat acesteia atât de puterea legislativă, cât și de puterea executivă.**

Unicul exponent al puterii judecătorești este judecătorul. Statutul constituțional al judecătorului ***nu constituie privilegiul lui personal, ci un bun al întregii societăți***, fiind chemat să asigure protecția eficientă a drepturilor fiecărui membru al societății.

Remunerația judecătorului, în care intră orice mijloc de asigurare materială sau socială, reprezintă una din componentele de bază ale independenței lui, fiind o contrabalansă la restricțiile, interdicțiile și responsabilitățile impuse lor de societate.

Numai menținerea acestui echilibru permite justițiabililor de a manifesta încredere în competența, independența și imparțialitatea judecătorilor.

Independența judecătorilor, ca și necesitatea asigurării garanțiilor clare și previzibile de independență a magistraților, constituie una din cerințele de bază pentru statele membre ale ONU. Această concluzie rezultă din Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.40/32 din 29 noiembrie 1985, conform căreia:

„[...] având în vedere că judecătorii sunt încredințați cu decizia finală asupra vieții, libertăților, drepturilor, îndatoririlor și proprietății cetățenilor,

[...]Mandatul funcției judecătorilor, independența lor, securitatea, remunerarea adecvată, condițiile serviciului, pensiile și vârsta pensionării vor fi asigurate în mod adecvat de lege”.

Prevederi corespondente conțin standardele în domeniu, elaborate sub egida Consiliului Europei, precum Carta Europeană cu privire la statutul judecătorului, potrivit căreia:

„[...]nivelel remunerăției trebuie fixat în așa fel încât să îi pună pe magistrați la adăpost de presiunile care vizează să le influențeze sensul deciziilor și în general comportamentul jurisdicțional, alterând-le astfel independența și imparțialitatea.

[...]cuantumul pensiei judecătorului trebuie să fie cât de apropiat posibil de nivelul ultimei sale remunerări.

[...]statele-membre ale Consiliului Europei trebuie să tindă spre sporirea garanțiilor sociale ale judecătorului și în nici un caz, nu se admite reducerea garanțiilor sociale deja admise prin lege.”

Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile (adoptată la 17 noiembrie 2010, la cea de-a 1098-a întâlnire a delegaților miniștri), prevede că:

„53. Regulile principale ale regimului de remunerare pentru judecători profesioniști trebuie stabilite prin lege.

54. Remunerarea judecătorilor trebuie să fie pe măsura rolului și responsabilităților lor și să aibă un nivel suficient pentru a-i face imuni la orice presiune menită să influențeze deciziile. Trebuie să existe garanții pentru menținerea unei remunerări rezonabile în caz de boală, concediu de maternitate sau de paternitate, precum și pentru plata unei pensii pentru limită de vârstă, care ar trebui să fie raportate în mod rezonabil la nivelurile de remunerare a judecătorilor în exercițiu. Trebuie introduse dispoziții legale specifice care să instituie o măsură de protecție împotriva unei reduceri a remunerăției care ar viza în mod specific judecătorii.

55. Trebuie evitate sistemele în care remunerația de bază a judecătorilor depinde de performanță, căci s-ar putea crea dificultăți pentru independența judecătorilor.”

În același sens s-a exprimat și Comisia de la Veneția în raportul său „Privind independența sistemului judiciar”, adoptat la 12-13 martie 2010.

Respectarea principiului echității sociale determină încadrarea judecătorului în standardele economice și sociale ale societății pentru a fi în armonie cu toți. Din aceste

considerente, remunerația judecătorului trebuie să fie raportată la anumite niveluri admise în societate.

În același timp, într-o democrație autentică, atât guvernării, cât și poporul trebuie să recunoască că judecătorul, care trebuie să decidă, în ultimă instanță, asupra vieții, libertății și drepturilor omului, pe lângă un înalt profesionalism și o reputație ireproșabilă, trebuie să posede o independență materială și un sentiment de siguranță cu privire la viitorul său. *Statul are obligația de a stabili remunerația judecătorului astfel, încât aceasta să compenseze efortul și responsabilitățile lui și să fie pe măsura statutului și funcțiilor pe care le exercită, iar menținerea remunerației este una dintre garanțiile independenței judecătorului.*

Incompatibilitățile și interdicțiile stabilite pentru judecători prin Legea fundamentală și dezvoltate prin legea specială, precum și responsabilitățile și riscurile aferente profesiei, impun reglementarea dreptului la pensie al judecătorului corespunzător statutului lor.

Fiind apreciate garanțiile materiale și sociale ale judecătorilor drept unul din pilonii independenței lor, se atestă în ultimii ani în Republica Moldova unele restrângeri aplicate judecătorilor fără a fi prevăzute compensații echivalente. Măsurile contestate, care sunt similare celor care au fost adoptate anterior¹ au fost interpretate de Curtea constituțională ca ingerințe în independența judecătorilor.

Principiul independenței judecătorului, consfințit de art.116 din Constituție, precum și de Legea cu privire la statutul judecătorului, reprezintă o garanție a eficienței justiției, iar statutul judecătorului nu trebuie raportat sau asimilat cu cel al altor autorități publice, indiferent de ierarhia acestora în stat.

Prin Hotărârea nr. 27 din 20.12.2011, Curtea constituțională a declarat neconstituționale prevederile legale care introduceau o reducere semnificativă a pensiei speciale a judecătorilor, precum și excluderea unor componente ale garanțiilor sociale a judecătorilor.

În acest sens este relevant a remarca similitudinea remarcabilă a textului de lege criticat în prezenta sesizare, cu cel declarat neconstituțional prin HCC nr. 27 din 20.12.2011. Astfel, vom reda conținutul acelei Legi în partea în care a fost declarată neconstituțională.

Legea nr. 56 din 06.09.2011, art. II și pct. pct. 7 și 9 ale art. III

Art. II. – Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova,

¹ Anterior prin Legea nr. 56 din 09.06.2011, art. II și pct. pct. 7 și 9 ale art. III „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”, au fost adoptate măsuri practic similare cu referire la pensiile judecătorilor, care se conțin în prevederile legii criticate în prezent, cu o sigură diferență doar că atunci reglementările privind pensiile judecătorilor au fost excluse din Legea cu privire la statutul judecătorului și introduse în Legea privind sistemul public de pensii.

2002, nr. 117–119, art. 946), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 26:

la alineatul (5), cuvintele „pentru vechime în muncă” se substituie prin cuvintele „conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat”;

la alineatul (6), textul „față de salariul mediu plătit în funcția respectivă de judecător, ținându-se cont de indexarea salariului. Indemnizația lunară viageră se recalculează ținându-se cont de mărimea salariului judecătorului în exercițiu.” se substituie prin textul „din suma tuturor plăților lunare asigurate ale judecătorului în exercițiu în ultima funcție deținută, ținându-se cont de indexarea salariului.”

alineatul (8) se abrogă.

2. Articolul 32 va avea următorul cuprins:

„Articolul 32. Asigurarea cu pensie

Judecătorul are dreptul la pensie conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat.”

3. La articolul 32¹:

în denumirea articolului, cuvântul „pensiilor” se substituie prin cuvintele „indemnizațiilor lunare viagere”;

la alineatul (1), cuvintele „Pensiile și indemnizațiile” se substituie prin cuvântul „Indemnizațiile”.

4. Articolul 32² va avea următorul cuprins:

„Articolul 32². Sursa de finanțare a indemnizațiilor lunare viagere
Cheltuielile pentru achitarea indemnizațiilor lunare viagere sânt suportate după cum urmează: 50% din mărimea stabilită – de la bugetul asigurărilor sociale de stat și 50% – de la bugetul de stat.”

5. La articolul 33, alineatul (3) se abrogă.

6. La articolul III, alineatul (4) va avea următorul cuprins:

„(4) Persoanelor menționate la alin. (3) li se stabilește și li se plătește o indemnizație lunară viageră în condițiile art. 26 și 322.”

Art. III. – Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 42–44, art. 247), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

7. Legea se completează cu articolele 46¹ și 46² cu următorul cuprins:

„Articolul 46¹. Condițiile de stabilire a pensiei pentru judecători

(1) Asiguratul care a atins vârsta menționată la alin. (2) și confirmă stagiul de cotizare prevăzut la alin. (3), din care cel puțin 15 ani în funcție de judecător, are dreptul la pensie în proporție de 75% din suma tuturor plăților lunare asigurate ale judecătorului în exercițiu în ultima funcție deținută.

(2) Începând cu 1 iulie 2011, pentru judecători se stabilește vârsta de pensionare de 50 de ani și 6 luni, atât pentru bărbați, cât și pentru femei. În fiecare an ulterior, vârsta de pensionare se majorează conform tabelului nr. 7, pînă la atingerea vârstei de pensionare prevăzute la art. 41 alin. (1).

Tabelul nr. 7

De la 1 iulie	Vârsta de pensionare	
	Bărbați	Femei
2011	50 ani 6 luni	50 ani 6 luni
2012	51 ani	51 ani
2013	51 ani 6 luni	51 ani 6 luni
2014	52 ani	52 ani
2015	52 ani 6 luni	52 ani 6 luni
2016	53 ani	53 ani
2017	53 ani 6 luni	53 ani 6 luni
2018	54 ani	54 ani
2019	54 ani 6 luni	54 ani 6 luni
2020	55 ani	55 ani
2021	55 ani 6 luni	55 ani 6 luni
2022	56 ani	56 ani
2023	56 ani 6 luni	56 ani 6 luni
2024	57 ani	57 ani
2025	57 ani 6 luni	57 ani
2026	58 ani	57 ani
2027	58 ani 6 luni	57 ani

2028	59 ani	57 ani
2029	59 ani 6 luni	57 ani
2030	60 ani	57 ani
2031	60 ani 6 luni	57 ani
2032	61 ani	57 ani
2033	61 ani 6 luni	57 ani
2034	62 ani	57 ani

(3) Începând cu 1 iulie 2011, pentru judecători se stabilește stagiul de cotizare necesar obținerii dreptului la pensie de 22 de ani. În fiecare an ulterior, stagiul de cotizare se majorează conform tabelului nr. 8, până la atingerea stagiului de cotizare de 35 de ani, atât pentru bărbați, cât și pentru femei.

Tabelul nr. 8

De la 1 iulie	Stagiul de cotizare
2011	22 ani
2012	24 ani
2013	26 ani
2014	28 ani
2015	30 ani
2016	32 ani
2017	34 ani
2018	35 ani

(4) Prevederile alin. (1) se aplică și judecătorilor care au activat în instanțele internaționale, luând-se în calcul suma tuturor plăților lunare asigurate ale judecătorului Curții Supreme de Justiție.

(5) Perioadele de activitate necontributive în funcția de judecător de până la 31 decembrie 2005 se includ în stagiul de cotizare total și în cel special. Cheltuielile aferente includerii în stagiul de cotizare a perioadelor specificate se acoperă de la bugetul de stat în modul stabilit de Guvern.

Astfel, această lege la fel, ca și textul legii criticate în prezenta sesizare, prevedea reducerea semnificativă a garanțiilor sociale a judecătorilor, exprimată prin înăsprirea condițiilor în care judecătorii pot obține pensia specială, **prin mărirea vârstei la care aceasta poate fi obținută, a vechimii în funcția de judecător și a stagiului general de cotizare.** Diferența formală între aceste două legi se rezuma la faptul că conceptul legii din anul 2011 prevedea transpunerea reglementărilor cu privire la pensia specială a judecătorilor în legea privind sistemul public de pensii, iar legea criticată în prezenta sesizare are ca concept reglementarea pensiilor speciale a judecătorilor în legea specială (Legea cu privire la statutul judecătorului), diferență care este una formală și nu de substanță.

În așa mod, rezultă că atât timp cât legea criticată în prezenta sesizare **reprezintă practic o reproducere a unei alte legi care anterior a fost declarată neconstituțională** de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova, nu se întrevăd motive rezonabile de a ajunge la alte concluzii decât cele ale jurisprudenței precedente (HCC nr. 27 din 20.12.2011).

Într-o altă ordine de idei, este de menționat și faptul că legea criticată în prezenta sesizare întruchipează în sine nu doar un caz izolat de atentare a puterii legislative la independența puterii judecătorești, fapt prin care prima a manifestat un abuz asupra echilibrului dintre puterile statutului (legislativă, executivă, judecătorească), ci exprimă o activitate continuă, ce se perpetuează în ani, de excludere a garanțiilor sociale ale judecătorilor. (art.6. art.116 din Constituție)

O nouă tentativă, de data aceasta mai brutală și neinspirată, de excludere a garanțiilor sociale ale judecătorilor, a reprezentat **Legea nr. 290 din 16.12.2016, art. II, care prevedea următoarele.**

Art. II. – Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 15–17, art. 63), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 32 va avea următorul cuprins:

„Articolul 32. Asigurarea cu pensie.

Judecătorul are dreptul la pensie în condițiile Legii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii.”

2. Articolul 32² se abrogă.

Astfel, Legiuitorul din nou și-a depășit rolul de putere egală în stat cu cea judecătorească (art. 6 din Constituția Republicii Moldova), atentând la independența celei din urmă (art.116 din Constituție).

Este lesne de înțeles că și această tentativă nu a rezistat controlului constituționalității, **fiind declarată neconstituțională prin HCC nr. 25 din 27.07.2017.**

Relevant în acest context este și faptul că Curtea Constituțională și-a urmat consecvent jurisprudența stabilită, dezvoltând-o suplimentar și statuând următoarele.

În conformitate cu articolul 6 din Legea Supremă, în Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției. Conform principiului constituțional, puterile legislativă, executivă și judecătorească nu pot concura între ele, având sarcina de a-și exercita atribuțiile în limitele rigorilor impuse de Constituție, printr-o colaborare reciprocă pentru exercitarea puterii de stat.

În cadrul sistemului democratic de aplicare a principiului separației celor trei puteri, pentru garantarea statului de drept este importantă existența unei puteri judecătorești independente. (art.116 din Constituție)

În Hotărârea nr. 22 din 5 septembrie 2013 pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la imunitatea judecătorului, Curtea a menționat:

„45. În mecanismul statal de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului un factor de primă importanță îl constituie buna funcționare a autorității judecătorești. Protecția judiciară efectivă și completă se poate realiza doar în condițiile unei adevărate independențe a autorității judecătorești, în special a judecătorului – exponent al puterii judecătorești. Acest fapt impune asigurarea autonomiei și independenței puterii judecătorești [...]”

Având în vedere faptul că singurii care exercită puterea judecătorească sunt judecătorii, principiul independenței judecătorilor reprezintă pilonul de bază al menținerii acestei puteri ca una cu drepturi depline în arhitectura statală. Principiul independenței judecătorilor reprezintă nu numai baza constituțională, ci și măsura de control al respectării drepturilor și competențelor puterii judecătorești în vederea menținerii unui echilibru între puterile statului.

Principiul independenței judecătorului comportă două aspecte: independența funcțională și independența personală.

Independența funcțională presupune, pe de o parte, ca judecătorii să nu fie influențați de către executiv sau legislativ, iar, pe de altă parte, ca instanțele judecătorești să nu fie supuse ingerințelor din partea puterii legislative, puterii executive sau a justițiabililor.

Independența personală vizează statutul judecătorului, care trebuie să-i fie asigurat prin lege. În principal, criteriile de apreciere a independenței personale sunt: modul de recrutare a judecătorilor; durata mandatului; inamovibilitatea; fixarea salariului judecătorilor prin lege; libertatea de expresie a judecătorilor și dreptul de a forma organizații profesionale, menite să apere interesele lor profesionale; incompatibilitățile; interdicțiile; pregătirea profesională continuă; răspunderea judecătorilor.

Este indubitabil faptul că principiul independenței justiției nu poate fi restrâns numai la cuantumul remunerației (cuprinzând atât salariul, cât și pensia) judecătorilor, acest principiu implicând o serie de garanții, cum ar fi: statutul (condițiile de acces, procedura de numire, garanții solide care să asigure transparența procedurilor prin care sunt numiți judecătorii, promovarea și transferul, suspendarea și încetarea funcției), stabilitatea sau inamovibilitatea acestora, garanțiile financiare, independența administrativă, precum și independența puterii judecătorești față de celelalte puteri în stat. **Pe de altă parte, independența justiției include securitatea financiară a judecătorilor, care presupune și asigurarea unei garanții sociale cum este pensia specială a judecătorilor.**

Prin urmare, principiul independenței justiției apără pensia specială a judecătorilor, ca parte integrantă a stabilității financiare a acestora, în aceeași măsură cu care apără celelalte garanții ale acestui principiu. (HCC nr. 25 din 27.07.2017, §§ 29-30, 34-38, 40-41).

Exercitând astfel o analiză în retrospectivă a tentativelor eșuate ale puterii legislative de a depăși rolul pe care îl are în stat, prin limitarea independenței puterii judecătorești, reținem că acestea se repetă și în Legea criticată în prezenta sesizare.

Argumente suplimentare cu referire la excluderea *de facto* a pensiilor speciale a judecătorilor prin Legea nr. 222 din 04.12.2020.

Astfel, după cum rezultă din nota informativă la proiectul de lege², care în consecință a fost pus la baza legii contestate în prezenta sesizare, rezultă că acesta a fost implementat sub pretextul sporirii transparenței sistemului de pensii și eliminării inechităților din sistem. Acest proiect de lege, după cum se invocă, avea obiectivul general al reformei de pensionare, care constă în asigurarea funcționării unui sistem de pensii echitabil și sustenabil, care să garanteze un trai decent beneficiarilor de pensii. Una din acțiunile importante ale reformei constă în unificarea modalității de calcul a pensiilor de asigurări sociale pentru unele categorii de cetățeni, printre care și judecătorii.

Ca scop al elaborării proiectului de lege a fost invocată necesitatea executării Hotărârii Curții Constituționale nr. 25 din 27.07.2017.

Printre argumentele necesității elaborării și implementării acestui proiect de lege, s-au redat raționamentele din Hotărârea sus menționată a Curții Constituționale, însă sensul acestor raționamente a fost distorsionat într-atât încât sub acoperirea acestora a fost elaborat și promovat un proiect de lege care contravine substanței constatărilor indicate în acea Hotărâre.

Astfel, putem deduce că obiectivul principal trasat în legea contestată în prezenta sesizare, constă în asigurarea eliminării inechității în sistemul de pensionare, adică

² file:///D:/Users/Office/Downloads/185.2020.ro%20(1).pdf

excluderea primirii unor pensii mai mari de către judecători în raport cu alți beneficiari de pensii.

La acest capitol însă, s-a omis faptul că, cu toate că elaborarea politicii economice și sociale a statului și realizarea ei este prerogativa autorităților legislative și executive, iar legiuitorul este în drept să opteze pentru diverse soluții în vederea realizării scopurilor propuse, inclusiv în vederea elaborării și concretizării conținutului drepturilor sociale și economice, la elaborarea unor asemenea soluții legiuitorul este obligat să ia în calcul și să realizeze principiile și normele constituționale stabilite (HCC nr. 19 din 1999).

În acest sens, dispozițiile constituționale conform cărora judecătorii sunt independenți și se supun numai legii nu au caracter declarativ, ci constituie norme constituționale obligatorii pentru Parlament, care are îndatorirea de a legifera instituirea unor mecanisme corespunzătoare de asigurare reală a independenței judecătorilor, fără de care nu se poate concepe existența statului de drept, prevăzută prin articolul 1 alin.(3) din Constituție.

Remunerația judecătorului, în care intră orice mijloc de asigurare materială sau socială, reprezintă una din componentele de bază ale independenței lui, fiind o contrabalansă la restricțiile, interdicțiile și responsabilitățile impuse lor de societate.

Numai menținerea acestui echilibru permite justițiabililor de a manifesta încredere în competența, independența și imparțialitatea judecătorilor.

Deși prevederile constituționale nu garantează *expressis verbis* o obligație a existenței pensiei speciale a judecătorului, aceasta constituie un element al principiului independenței judecătorului. Or, stabilitatea financiară a judecătorilor reprezintă una din garanțiile independenței justiției.

Pensia specială a judecătorilor a fost instituită în vederea stimulării stabilității în serviciu și a formării unei cariere în magistratură. **Instituirea pensiei speciale pentru judecători nu reprezintă un privilegiu, ci este justificată în mod obiectiv, ea constituind o compensație parțială a inconvenientelor ce rezultă din rigoarea statutului special căruia trebuie să i se supună. Astfel, acest statut special stabilit de Parlament prin lege este mult mai sever, mai restrictiv, impunând judecătorilor obligații și interdicții pe care celelalte categorii de asigurați nu le au.** Aceștia le sunt interzise activități ce le-ar putea aduce venituri suplimentare, care să le asigure posibilitatea efectivă de a-și crea o situație materială de natură să le ofere după pensionare menținerea unui nivel de viață cât mai apropiat de cel avut în timpul activității.

Prin urmare, pensia specială a judecătorilor reprezintă o compensație a incompatibilităților stabilite la nivel constituțional pe parcursul întregii cariere profesionale. Or, potrivit articolului 116 alin.(7) din Constituție, funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice. Aceste incompatibilități constituționale li se adaugă

incompatibilitățile și interdicțiile prevăzute de articolul 8 din Legea cu privire la statutul judecătorului.

Pe de altă parte, stabilirea pensiei speciale a judecătorului ține seama de responsabilitățile și riscurile profesiei de judecător, care privesc întreaga durată a carierei acestuia.

Elementele speciale cu privire la pensia specială

În par. 32 din Decizia nr. 153 din 06 mai 2020 Curtea Constituțională a României a reținut că, Curtea Constituțională în jurisprudența sa, cu privire la pensia de serviciu, a statuat, de principiu, că aceasta *se acordă unor categorii socioprofesionale supuse unui statut special*, respectiv persoanelor care în virtutea profesiei, meseriei, ocupației sau calificării își formează o carieră profesională în acel domeniu de activitate și sunt nevoite să se supună unor exigențe inerente carierei profesionale asumate atât pe plan profesional, cât și personal (Decizia nr.22 din 20 ianuarie 2016). În considerarea situației specifice a unor categorii socioprofesionale, legiuitorul poate institui tratamente juridice diferențiate atât prin condiții și criterii de acordare derogatorii, cât și printr-un mod de calcul și quantum diferite ale pensiilor (Deciziile Curții Constituționale nr.684 din 15 decembrie 2005, nr.455 din 30 mai 2006, și Decizia nr.119 din 15 februarie 2007). Instituirea pensiei de serviciu pentru magistrați nu reprezintă un privilegiu, ci este justificată în mod obiectiv, ea constituind o compensație parțială a inconvenientelor ce rezultă din rigoarea statutului special căruia trebuie să i se supună magistrații. Astfel, *acest statut special stabilit de Parlament prin lege este mult mai sever, mai restrictiv, impunând magistraților obligații și interdicții pe care celelalte categorii de asigurați nu le au*. Într-adevăr, acestora le sunt interzise activități ce le-ar putea aduce venituri suplimentare, care să le asigure posibilitatea efectivă de a-și crea o situație materială de natură să le ofere după pensionare menținerea unui nivel de viață cât mai apropiat de cel avut în timpul activității (Decizia Curții Constituționale nr.20 din 2 februarie 2000).

Prin urmare, instituirea pensiei speciale judecătorilor este o recompensă nu personală judecătorilor dar statutului de judecător pentru interdicțiile aplicate în cadrul exercitării activității de îndeplinire a justiției.

Astfel, pensia specială are 3 elemente: Legea care o prevede, vârsta de pensionare, stagiul de cotizare și baza de calcul al pensiei.

Prevederi legale:

Legea nr.544/20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, până la introducerea modificărilor contestate, răspundea acestor exigențe.

Astfel, art.32 din Lege (până la modificare) stabilea: vârsta de pensionare 50 de ani ; vechimea în muncă necesară de cel puțin 20 de ani, dintre care cel puțin 12 ani și 6 luni de activitate în funcția de judecător; baza de calcul: în proporție de 55% din salariul mediu lunar, iar pentru fiecare an complet de muncă peste vechimea de 20 de ani – de 3%, dar în total nu mai mult de 80% din salariul mediu lunar. Pensia

judecătorului se recalculează ținându-se cont de mărimea salariului lunar al judecătorului în exercițiu.

Stagiul de cotizare:

În conformitate cu art. 32 alin. (3) din Legea cu privire la statutul judecătorului, începând cu 1 iulie 2021, pentru judecători se stabilește vechimea în muncă generală de cel puțin **20 de ani și 6 luni** și vechimea în muncă în funcția de judecător de cel puțin **13 ani**, necesare pentru obținerea dreptului la pensie. **În fiecare an** ulterior, vechimea în muncă generală și vechimea în muncă în funcția de judecător **se majorează cu 6 luni**, până la atingerea vechimii în muncă generale de **34 de ani** și a vechimii în muncă în funcția de judecător de 15 ani. Prin urmare stagiul de muncă total este de 34 de ani dintre care 15 ani în funcția de judecător.

Totodată, art. 42 alin. (1) din Legea nr. 156 din 14.10.1995 privind sistemul public de pensii, stabilește stagiul complet de cotizare de **34 de ani**.

Baza de calcul al pensiei:

În conformitate cu art. 32 alin. (1) din Legea cu privire la statutul judecătorilor, judecătorul care a atins vârsta prevăzută la alin. (2) și confirmă vechimea în muncă generală și vechimea în muncă în funcția de judecător prevăzute la alin. (3) are dreptul la pensie pentru vechime în muncă în mărime de **55% din salariul său mediu lunar**, care, pentru fiecare an complet de muncă peste vechimea de muncă generală prevăzută la alin. (3), se mărește cu 3%, dar în total nu mai mult de 80% din salariul său mediu lunar.

În timp ce în Legea cu privire la sistemul public de pensii, în anexa nr. II este stabilită formula de calcul și anume: $P=1,35\% \times T_t \times V_{av}$,

unde:

P – quantumul pensiei;

1,35% – rata de acumulare pentru anii de cotizare, realizați după 1 ianuarie 1999, calculată în procente;

T_t – stagiul total de cotizare, ani;

V_{av} – venitul mediu lunar asigurat valorizat, determinat conform anexei nr. 1.

Prin urmare, **este o diferență dintre formula de calcul a persoanelor ce ies la pensie în condiții generale și baza de calcul a pensiei judecătorului**, însă la aspect practic, nu a fost prezentat nici un argument precum că la nivel de procent pensia stabilită judecătorilor este mai mare decât pensia stabilită în condiții generale.

Mai mult ca atât, legislatorul nu a motivat care sunt condițiile excepționale de austeritate care au impus modificarea condițiilor de pensionare a judecătorilor.

Astfel, constatăm cu regret că pensia actuală a judecătorilor este specială doar prin formula de calcul, care însă nu a fost probată prin argumente justificative că procentual ea este mai mare în raport cu pensia pentru limita de vârstă în condiții generale.

În acest context, urmează a fi reținut faptul că Legea criticată **reduce semnificativ condițiile anterioare de care beneficiau judecătorii pentru a primi pensie**, fapt ce

contravine expres garanției care rezultă din prevederile constituționale privind independența judecătorilor, odată ce acestora le este **redușă o garanție socială care a fost deja admisă prin lege**³. Prin prezenta lege, la nivel legislativ a fost diminuată garanția socială a judecătorilor, pe când ultima urma să fie protejată legislativ⁴⁵. A fost exclusă asigurarea remunerării cu o pensie raportată la nivelul de remunerare a judecătorului în exercițiu, așa cum o prevăd standardele internaționale⁶. (art.4 din Constituție)

La fel, se observă că legiuitorul a ales să-și atingă scopurile declarate (asigurarea eliminării inechității în sistemul de pensionare) prin reducerea *de facto* a dreptului la pensie a judecătorilor, în loc să întreprindă măsuri pentru a ridica pensiile celorlalte categorii de beneficiari de pensii.

Subsecvent, în acest context este relevantă și alocuțiunea unui membru de Guvern, care într-o emisiune televizată a făcut referire la faptul că chiar și în cazul unei eventuale reduceri a pensiei judecătorilor la limitele pensiei medii ale unor beneficiari ordinari de pensii, fondurile eliberate nu ar asigura o creștere reală de pensii pentru ultimii⁷.

Rezultând asupra celor expuse supra, considerăm că legea criticată reprezintă o încălcare a prevederilor constituționale indicate supra, atât timp cât puterea legislativă și-a depășit rolul de putere egală în stat cu cea judecătorească, prin atentarea la independența celei din urmă. (art.6, art.116 din Constituție)

Totodată, scopurile declarate în această lege nicidecum nu pot fi atinse în mod real prin mecanismele implementate.

La fel, urmează a fi reținut și faptul că **este absolut inadmisibil de a diminua protecția juridică a statutului judecătorului în procesul adoptării unor legi noi**. Statutul judecătorului nu trebuie raportat sau asimilat cu cel al altor autorități publice, indiferent de ierarhia acestora în stat. Totodată, statutul constituțional al judecătorului nu constituie privilegiul lui personal, ci un bun al întregii societăți, fiind chemat să asigure protecția eficientă a drepturilor fiecărui membru al societății.

Referitor la aspectul inegalității măririi stagiului de cotizare și a vârstei de pensionare:

Protejarea drepturilor, libertăților, intereselor legitime ale cetățenilor, respectarea principiilor egalității și echității sociale constituie componente obligatorii ale oricărui act legislativ. În realizarea politicii în domeniul asigurărilor sociale de stat, legiuitorul, în limitele atribuțiilor ce-i revin, este în drept să opteze pentru diverse soluții de

³ Carta Europeană cu privire la statutul judecătorului.

⁴ Rezoluția Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite nr. 40/32 din 29.11.1985

⁵ Avizul nr. 1 (2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor.

⁶ Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile (adoptată la 17.11.2010, la cea de-a 1098-a întâlnire a delegațiilor miniștri)

⁷ https://www.youtube.com/watch?v=XQ_EJJD3cQw

reglementare și concretizare a conținutului drepturilor sociale și economice, însă el este obligat, potrivit art. 16 din Constituție, să respecte principiile echității sociale și egalității, care, în societatea modernă, reprezintă valori supreme.

Cu privire la principiul egalității, reținem că respectarea acestuia presupune acordarea aceluiași avantaj pentru toate persoanele aflate în situații similare, cu excepția cazului în care se demonstrează că tratamentul diferențiat este justificat în mod obiectiv și rezonabil. Această condiție demonstrează că principiul egalității nu are în vedere interzicerea oricărui tratament diferențiat, ci doar a tratamentelor diferențiate nejustificate (a se vedea HCC nr. 19 din 24 septembrie 2019, § 31; HCC nr. 24 din 8 octombrie 2020, § 33; HCC nr. 2 din 12 ianuarie 2021, § 40).

Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții Constituționale, un tratament diferențiat este justificat doar atunci când urmărește un obiectiv legitim (a se vedea, HCC nr. 16 din 20 mai 2021) și când mijloacele de realizare a acestui obiectiv respectă o relație rezonabilă de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul legitim urmărit (a se vedea HCC nr. 10 din 8 mai 2018, § 53; HCC nr. 29 din 26 noiembrie 2020, § 34). În acest context reținem că un tratament diferențiat nu respectă o relație rezonabilă de proporționalitate în cazul în care mijloacele de realizare a obiectivului nu sunt nici adecvate, nici necesare.

Fenomenul discriminării comportă 2 forme: discriminarea directă și discriminarea indirectă.

Discriminarea directă poate rezulta, de asemenea, din tratarea aceluiași persoane în același mod în situații diferite. CEDO a declarat că „dreptul de a nu fi discriminat în exercitarea drepturilor garantate în temeiul Convenției europene a drepturilor omului este, de asemenea, încălcat atunci când statele [...] nu reușesc să trateze în mod diferit persoanele ale căror situații diferă în mod semnificativ” *Thlimmenos v. Greece*, 6.04.2000.

Analizând prevederile art. 32 a Legii nr. 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, prin prisma respectării standardelor privind nediscriminarea observăm existența unui tratament diferențiat și defavorabil aplicat judecătorilor la stabilirea pensiei pentru limită de vârstă, în comparație cu ceilalți titulari ai dreptului la pensie pentru limită de vârstă.

De asemenea din coroborarea normelor legale citate mai sus, observăm că judecătorii se află într-o situație dezavantajată și discriminatorie în comparație cu beneficiarii de pensie pentru limită de vârstă, deși luând în considerație riscurile profesionale, stresul psiho-emoțional la care este expus zilnic, în virtutea legii urmează să beneficieze de reglementări speciale la stabilirea pensiei pentru limită de vârstă.

Articolul 6 alineatul (1) din Directiva Consiliului Europei nr.2000/78 prevede că, „Statele membre pot prevedea că un tratament diferențiat pe motive de vârstă nu constituie o discriminare atunci când este justificat în mod obiectiv și rezonabil, în cadrul dreptului național, de un obiectiv legitim, în special de obiective legitime de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii și a formării profesionale, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare.

Raportând cele relatate la obiectul prezentei sesizări, subliniem că conform art. 32 alin.(2) și alin.(3) a Legii nr. 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, „începând cu 1 iulie 2021, pentru judecători se stabilește vârsta de pensionare de 50 de ani și 6 luni, atât pentru bărbați, cât și pentru femei. În fiecare an ulterior, vârsta de pensionare se majorează conform eşalonării prevăzute în tabelul nr. 1, până la atingerea vârstei de 63 de ani.

Începând cu 1 iulie 2021, pentru judecători se stabilește vechimea în muncă generală de cel puțin 20 de ani și 6 luni și vechimea în muncă în funcția de judecător de cel puțin 13 ani, necesare pentru obținerea dreptului la pensie. În fiecare an ulterior, vechimea în muncă generală și vechimea în muncă în funcția de judecător se majorează cu 6 luni, până la atingerea vechimii în muncă generale de 34 de ani și a vechimii în muncă în funcția de judecător de 15 ani”.

Totodată, notăm că prin Legea nr. 231 din 16.12.2020 pentru modificarea Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, s-a stabilit începând cu data de 01 ianuarie 2022, „vârsta standard de pensionare de 62 de ani pentru bărbați și de 57 de ani pentru femei.

Aici ținem să menționăm că, într-un comunicat publicat pe 27 iulie 2021 de Biroul Național de Statistică, în care este analizată durata medie a vieții în Republica Moldova în anul 2020, se precizează că durata medie a vieții în Republica Moldova în anul 2020 a constituit 69,8 ani, în descreștere cu 1,1 ani în comparație cu anul precedent (după creștere continuă din anul 2014) și cu 10,4 ani mai puțin față de nivelul mediu al speranței de viață la naștere în cele 27 de țări ale UE în anul 2019 (81,3 ani). Speranța de viață la naștere pe sexe în anul 2020 a constituit 65,9 ani pentru bărbați și 73,9 ani pentru femei. În anul 2020 durata medie a vieții la bărbați s-a micșorat comparativ cu anul precedent cu 0,9 ani, iar la femei – cu 1,2 ani.

Acest decalaj a fost explicat prin creșterea semnificativă a ratei mortalității generale atât la bărbați, cât și la femei, precum și a ratei mortalității infantile.

Biroul Național de Statistică a precizat că speranța de viață pentru anumite categorii de persoane constituie un reper important în elaborarea unor politici care iau în considerare ciclul vieții pentru fiecare dintre cele două sexe, și anume politicile de ocupare a forței de muncă și din domeniul îngrijirii sănătății. Totodată, speranța de viață la vârste înaintate reprezintă un indicator care reflectă influența condițiilor de viață ale populației asupra numărului de ani pe care îi mai poate trăi o persoană și un reper important pentru ajustarea politicilor în domeniul pensiilor și a îngrijirii de lungă durată a persoanelor vârstnice.

În continuarea celor notate supra, urmează a fi adăugat că, un studiu medical, efectuat în anul 2009, a arătat că majoritatea judecătorilor (77,26% sau 282 din 365 care au participat la studiu) au menționat limitarea capacităților adaptive în situații de stres psiho-emoțional, atât în condiții cotidiene, cât și în timpul activității profesionale.

Aceasta se manifestă prin stări de îngrijorare nemotivată (anxietate), deseori senzații de frică (atacuri de panică), dereglări de somn (treziri frecvente, adormire dificilă, insomnie, oboseală la trezire).

Aprecierea gradului depresiei prin testul Hamilton a permis de a aprecia prezența și gradul depresiei la judecători, precum și factorii care sunt responsabili de inițierea și menținerea acestei stări. Conform scorului, la 24,11% de judecători s-a constatat

depresie ușoară, la 11,51% – depresie moderată și la 5,21% – depresie semnificativă (Repartizarea conform gradului de depresie – suprasolicitare profesională – 61,45%).

În plus, în lucrarea, „Factorii de risc profesional și morbiditatea judecătorilor o problemă primordială a statului de drept⁸”, s-a arătat că există o strânsă legătură între stres, frecvența bolilor cardio-vasculare și tipul de personalitate.

În structura bolilor somatice la judecători predomină bolile sistemului cardiovascular (Sumarocov I.V., 2003) - 52,4%, fiind urmate de maladiile gastrointestinale - 22,4%, patologiile nefrouinare - 15,6%, afecțiunile bronhopulmonare - 11,6%,diferite manifestări dermatologice - 5,4%. În timpul procesului judecătoresc (NCSC 1992; Kaplan S.M.) : 2/3 din aceștia au afirmat că starea de sănătate s-a înrăutățit, predominant bolile sistemului gastrointestinal (ulcer duodenal, gastrita, sindromul colonului iritabil) - 25%, dereglări vegetovasculare - 12,5%, stări depresive - 10,2%, agravarea bolilor cronice a sistemului cardiovascular etc.

În acest context este inerent a menționa că, prevederile legale conținute în art.32 Legea nr.544/95, în redacția de până la adoptarea legii supuse controlului constituționalității, ofereau judecătorilor opțiunea de a activa mai departe ori a se pensiona la vârsta de 50 ani, în dependență de starea sănătății, prin prisma stresului permanent , a supra încărcăturii de sarcini și responsabilități, în caz că starea sănătății nu le permitea să activeze.

O analiză a datelor statistice demonstrează că începând cu 16 mai 2014, data intrării în vigoare a modificărilor operate la art.32 alin.(3) Legea nr.544/95, prin care a fost statuat că, pensia pentru vechime în muncă stabilită în condițiile alin.(1) se calculează și se plătește **doar judecătorilor demisionați și judecătorilor eliberați din funcție în legătură cu atingerea plafonului de vârstă**, din cei **81 de judecători** care au întrunit condițiile de pensionare, efectiv, de dreptul de a pensiona la vârsta de 50 ani au beneficiat **doar 32 de judecători** din sistem. Motivul de pensionare a acestor 32 judecători a fost unul obiectiv: starea sănătății. Alții **49 de judecători**, care constituie majoritatea, au continuat să activeze **fără a beneficia de pensii, achitând la buget primele necesare**.

Totodată, numărul deceselor judecătorilor pensionați este o statistică tristă. Cu regret sunt multiple cazuri când, fiind pensionați chiar la vârsta de 50 ani, unii judecători decedează peste 1 an, 2 ani.

Prin urmare prevederile legale, de a se pensiona la vârsta de 50 ani, constituiau o speranță pentru judecători, că în caz de agravare a stării sănătății, legea le permitea să pensioneze, beneficiind de pensii pentru activitatea în condiții nocive (sarcina anuală a unui judecător constituie în mediu 800 dosare).

Sub aspectul neclarității normei urmează a fi verificată constituționalitatea articolului 32 Legea cu privire la statutul judecătorului și prin prisma prevederilor art. 23 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova referitor la accesabilitatea și claritatea legii.

⁸ https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/13180

Or, sintagma din alin.(3) a articolului enunțat „În fiecare an ulterior, vechimea în muncă generală și vechimea în muncă în funcția de judecător se majorează cu 6 luni, până la atingerea vechimii în muncă generale de 34 de ani și a vechimii în muncă în funcția de judecător de 15 ani, conform eșalonării prevăzute în tabelul nr.2” are o formulare ambiguă și neclară, lăsând loc de interpretări precum că un judecător urmează să aibă atât vechime în muncă în condiții generale de 34 ani plus încă 15 ani vechime în funcția de judecător.

În această ordine de idei în jurisprudența sa (Hotărârii Curții Constituționale nr. 13 din 25.05.2015) punctele (105-109) Curtea menționează că articolul 23 alin.(2) din Constituție pune în sarcina statului obligația de a face accesibile toate legile și actele normative. Deși articolul 23 din Constituție cuprinde expres doar criteriul de accesibilitate și claritate al legii, Curtea, a reținut că normele adoptate de autoritățile publice urmează a fi și suficient de precise și previzibile. Curtea reține că potrivit jurisprudenței Curții Europene: „O normă este accesibilă și previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane să își corecteze conduita și să fie capabilă, cu consiliere adecvată, să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-o normă. [...] legea trebuie să fie accesibilă într-un mod adecvat: cetățeanul trebuie să aibă un indiciu adecvat, în circumstanțe concrete, asupra reglementărilor legale aplicabile [...]” (cauza *Silver vs Regatul Unit*, hotărârea din 25 martie 1983).

Totodată, în jurisprudența sa Curtea Europeană a statuat că: „[...] odată ce statul adoptă o soluție, aceasta trebuie să fie pusă în aplicare cu claritate și coerență pentru a evita pe cât este posibil insecuritatea juridică și incertitudinea pentru subiectele de drept vizate de către măsurile de aplicare a acestei soluții [...]” (cauza *Păduraru vs România*, hotărârea din 1 decembrie 2005). Curtea menționează că orice act normativ trebuie să respecte principiile și normele constituționale, precum și exigențele de tehnică legislativă, menite să asigure claritatea, previzibilitatea, predictibilitatea și accesibilitatea actului. Legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă, să prevadă elementele ce disting particularitățile lor. Curtea reține că, prin reglementările de tehnică legislativă, legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvată ale fiecărui act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară.

Lipsa clarității, previzibilității, predictibilității și accesibilității actului juridic aduce atingere atât principiului separării și colaborării puterilor în stat cât și principiului legalității.

Or, una din caracteristicile constituționale ale statului de drept constituie obligația statului, a autorităților publice, a instituțiilor și a persoanelor oficiale de a activa în limitele atribuțiilor lor, stabilite de Constituție și legi.

Curtea Constituțională, în calitate de garant al realizării principiului separației puterilor, statuat în art. 6 din Constituție, în conformitate cu art. 134 alin. (3) din Constituție, are obligația de a declara neconstituțională orice abatere de la acest principiu (Hotărârea Curții Constituționale nr. 5 din 2011).

V. CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

În consecință, având în vedere regulile clare stabilite de Curtea Constituțională, precum și standardele prescrise de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii solicită, respectuos, declararea **neconstituționalității** Articolelor I și II ale Legii nr. 222 din 04.12.2020 pentru modificarea art. 32 din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului (publicată în Monitorul Oficial al RM nr. 360-371 art. 299 din 25.12.2020) Parlamentul Republicii Moldova ca fiind în contradicție cu articolele **1, 4, 6, 16, 23 și 116** din Constituție, jurisprudența constantă a Curții Constituționale și art.1 Protocolul nr.1 CEDO.

**Cu cele mai înalte
considerațiuni,**

Dorel Musteață
**Președintele interimar al Consiliului
Superior al Magistraturii**

2009, mun. Chișinău, str. Eminescu, 5
www.csm.md; email: aparatul@csm.md
tel. 990-990, fax 22-73-20

2009, г. Кишинэу, ул.Еминеску, 5
www.csm.md; email: aparatul@csm.md
тел. 990-990, факс:22-73-20

HOTĂRÂRE

cu privire la adresarea judecătorilor instanțelor judecătorești referitor la sesizarea Curții Constituționale privind excepție de neconstituționalitate a prevederilor art. I și II ale Legii nr. 222 din 04 decembrie 2020 pentru modificarea art. 32 din Legea nr. 544/20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului

02 noiembrie 2021
nr. 270/25

mun. Chișinău

Potrivit art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. a), art. 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 alin. (1) lit. a), art. 38 alin. (1) lit. d) din Codul jurisdicției constituționale, conducându-se de prevederile art. 4 alin (5¹) și art. 24 din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, cu 7 (șapte) voturi pro și 1 (unu) contra, ale membrilor prezenți, Plenul CSM

HOTĂRĂȘTE:

1. Se sesizează Curtea Constituțională cu privire la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. I și II ale Legii nr. 222 din 04 decembrie 2020 pentru modificarea art. 32 din Legea nr. 544/20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului.

2. Prezenta Hotărârea poate fi contestată la Curtea de Apel Chișinău în termen de 30 de zile.

**Președintele ședinței Plenului
Consiliului Superior al Magistraturii**

Dorel MUSTEAȚĂ